

ILUARSISSUT**(Siunnersuummut ulloq 17. august 2012 ullulerneqarsimasumut taartaasoq)**

Naalackersuisut matumuuna Inatsisartut Suleriaasiat § 33, imm. 4 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut una saqqummiuppaat.

Kalaallit Nunaata inuit innarluutillit pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Isumaqatigiissutaannut ilanngunnarluni kissaateqarneranik Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat oqariartuutiginninnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoq)

Tunngavilersuutit

Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat Naalagaaffiit Peqatigiit ataatsimeersuarneranni ulloq 13. december 2006-imi akuersissutigineqarpoq. Danmarkip isumaqatigiissut ulloq 24. december 2006-imi atuutilertussanngorlugu pisortatigoortumik ilannguffigaa. Danmarkip ilanngunnerata nassiunneqarnerani – kukkusoqarneratigut – Kalaallit Nunaannut tunngatillugu immikkut piumasaqaatit ilanngullugit allanneqanngitsoorput. Tamatuma kinguneraa Kalaallit Nunaata isumaqatigiissummut ilaatinneqarnera.

Kalaallit Nunaat isumaqatigiissummut ilaajumassanngippat Danmark isumaqatigiissummit anissaq taamaalereerpallu ilannguteqqissalluni Kalaallit Nunaannut tunngatillugu immikkut piumasaqaatit ilanngullugit.

Naalackersuisut kissaatigisaraat inunnut innarluutilinnut atugassarititaasut pitsanngorsarneqarnissaat. Naalackersuisut isumaqatigiissutigaat eqqortumik aallariarnerussasoq, Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutilinnut isumaqatigiissutaat ilannguffigineqarpat. Innarluutilinnut isumaqatigiissummut ilanngunnikkut malugineqalissaaq Kalaallit Nunaat nunaasoq inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiinik pimoorussisoq, innuttaasunullu taakkununnga atugassarititaasunik pitsanngorsarusuttoq.

Danmarkip Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutilinnut ataatsimiititaliaannut 2011-mi siullermeertumik nalunaarummik nassiussaqaarnerani Kalaallit Nunaat nassuiaammik ilanngussaqarpoq, inuit innarluutillit pisinnaatitaaffinnut sunut ilaanersut, kiisalu Kalaallit Nunaata inunnut innarluutilinnut pissutsit pitsanngorsarniarlugit sillimmartaarutit suut aallartereersimanerai. Siullermeersumik nalunaaruteqarnermut ilanngussassap suliarineqarnerani Naalackersuisut isummerput, Kalaallit Nunaat Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutilinnut isumaqatigiissutaanni aalajangersakkanut tunngatillugu maannakkut annertuumik naammassinnereersoq.

Taamaattoq arlalitsigut – aammattaaq siunissami – ajornakusuuksaaq isumaqatigiissutip tamakkiisumik malinneqalernissaa pingaartumik artikel 9-mut tunngatillugu, taanna malillugu inuit innarluutillit allatuulli avatangiisiminnut angallassissutaasinnaasunullu ornigussinnaasariaqarmata.

Naalackersuisut naliliipput tamanna ilanngunnermut akornutaassanngitsoq, tassami inunnut innarluutilinnut tikinneqarsinnaasut pitsanngoriartortinniarlugit sulissutigineqartuarmata.

Naalakkersuisut kissaatigaat Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutilinnut isumaqatigiissutaat ilannguffigineqareerpat ukiuni tulluittuni inunnut innarluutilinnut atugassarititaasut pitsanngorsarniarlugit ilioriusissanik iliuusissanullu pilersaarummik suliaqartoqarnissaa.

Nunat tamalaat isumaqatigiissutaata imarisai

Nunat tamalaat isumaqatigiissutaat inatsisitigut pisussaaffiilluni naalagaaffiit marluk arlallilluunniit akornanni isumaqatigiissutaavoq, tassuuna naalagaaffiit taakku nunat tamalaat isumaqatigiissutaanni aalajangersakkanik malinninnissaannut pisussaaffiilluni. Nunat tamalaat isumaqatigiissutaannut ilanngunnikkut piumasaqaataanngilaq nunap ilaasortanngortup ingerlaannartumik tamakkiisumilluunniit nunat tamalaat isumaqatigiissutaanni aalajangersakkanik malinnilernissaa. Pitsaanerusumik malinnilernissamut sulineq ingerlaavartuussaaq.

Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutilinnut isumaqatigiissutaatigut siunertaavoq isumannaassallugu inuit innarluutillit inuit pisinnaatitaaffiik tunngaviumillu kiffaangissuseqarnermut pisinnaatitaaffinnik tamakkiisumik pissarsissasut taamatullu inuit innarluutillit ataqinassuseqarnerisa ataqqineqarnissaat siuarsassallugu. Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutilinnut isumaqatigiissutaattaq inuit innarluutillit inuit allat pisinnaatitaaffiisulli periarfissaattullu angusaqarnissaannut iluaqusiissaaq. Nunat tamalaat isumaqatigiissutaat innuttaasunut naalakkersuinerumullu tunngatillugu aningaasaqarnermut, inuuniarnermut kultureqarnerumullu tunngatillugu pisinnaatitaaffinnik imaqarpoq.

Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutilinnut isumaqatigiissutaat innarluutilinnut tunngassuteqartuni anguniagassarpaalunnik imaqarpoq, inunnut innarluutilinnut pisinnaatitaaffinnik siuarsaaqataasussanik, taamaalillutik taakku innuttaasunut innarluuteqanngitsunut naligiissitaalerniassammata. Naligiissitaanermut ilaapput assigiinngitsutigut arlalitsigut naligiissitaanerit ilaatigut innuttaasut, aningaasaqarnermut, naalakkersuinerumut, kultureqarnermut ilinniartitaanermut inuuniarnerumullu tunngatillugu pisinnaatitaaffiit. Pisortat isumannaartussaavaat inuit innarluutillit innuttaasut allat naligalugit pisinnaatitaaffinnik taamaattunik atugaqarnissaat. Pisortattaq sulissutigissavaat inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiik eqqaasittassallugit periarfissittarlugillu pisinnaatitaaffimminnik atuinissaminnut piumasaqaateqarsinnaanerannik.

Naalagaaffiit Peqatigiit inuit innarluutillit pillugit Isumaqatigiissutaat ulloq 23. august 2009-miilli atugaalerpoq. Nunat tamalaat isumaqatigiissutaanniippoq kingusinnerpaamik ukiut marluk qaangiunneranni Naalagaaffiit Peqatigiit nunani tamalaani nakkutilliinermut ataatsimiititaliaannut nalunaarusiamik tunniussaqaartoqarsimassasoq. Taamaalereerpat naalagaaffiit peqataasut ukiut sisamanngorneri tamaasa nalunaarusiamik tunniussaqaartassapput, kiisalu aamma ataatsimiititaliaq taamaattumik piumasaqaraangat, takuuk artikel 35.

Ataatsimiititaliap nalunaarusiat tamaasa suliarisassavai nalunaarusiamullu naleqquttutut isigisaminik siunnersuutinik ataatsimullu isigalugu kaammattuutinik saqqummiussaqaartassalluni, taakkualu naalagaaffimmuut peqataasumut pineqartumut nassiuttassallugit. Naalagaaffiup peqataasup ataatsimiititaliaq paasissutissiisutigerusutaminik akissuteqarfigninnaavaa. Ataatsimiititaliap naalagaaffiit peqataasut nunat tamalaat isumaqatigiissutaata atuutsinneqarnera pillugu paasissutissanik annertunerusunik pissarsiniarfigninnaavaa takuuk artikel 36.

Aalajangiiffignissasut siunnersuummut atatillugu nassuiaat agguanneqassaaq Inatsisartunut ilaasortanut agguanneqartussaaq, takuuk suleriaasissani § 35.

Aningaasaqarnikkut kingunerisassai

Atugassaritinneqartut pitsanngortinnissaat nunat ilaasortat ataasiakkaat suliniuteqarnerisigut pissapput, FN-ip nakkutiginninnermut komiteata nunat ilaasortat iliuuseqaqqullugit peqqusinnaanngilai, kisiannili komite isumaqaruni immikkoortoq ataaseq inuit innarluutillit pillugit FN-imi isumaqatigiissutaanut akerliusoq nunap ilaasortap iliuuseqarnissaanik immikkoortumiluunniit allannguinnissaanik kajumissaarsinnaavaa. Akuersineq maannakkut aningaasatigut kinguneqartussaannigilaq, tassa akuersinermi aningaasartuuteqartussaannigimmat.

Nunat ilaasortat ataasiakkaat namminneq aalajangissavaat inuit innarluutillit atugassarisaanni immikkoortut suut pitsanngortinniarnelugit, Naalackersuisut maannakkut pilersaaruteqareerput innarluutilinnik sullissinnermit pitsangorsaasoqassasoq, taamaammat Kalaallit Nunaata isumaqatigiissummut ilaaginnarnissamik kissaateqarnera kissaateqannginneraluunniit apeqqutaatinnagu innarluutilinnik sullissinnermi innarluutilinnik sullissinnermut ukiuni aggersuni aningaasaliisoqartussaavoq. Tamanna pissutigalugu FN-ip innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaanik akuersinerup kingunerisaanik qanoq aningaasartuuteqartoqassanersoq eqqunngitsumik naatsorsuisoqartussaavoq.

Innarluutilinnik sullissinnermi FN-ip innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaanik malinninniarluni suliaqarneq aningaasartuutaaffiussannguatsiarpoq. Taamatullu FN-ip nakkutiginninnermut komitea inassuteqaateqarput isornartorsiuppalluunniit Kalaallillu Nunaata inassuteqaatit imaluunniit isornartorsiunerup kinguneranik allannguissappat tamanna aningaasartuuteqarnermik kinguneqarsinnaavoq.

Naalackersuisut siunertaraat pisortat inuussutissarsiortullu sullissisinaanerat peqatigalugu innarluutilinnik sullissinnermi ineriartortitsisoqassasoq pitsanngorsaasoqarlunilu. Aalajangiisoqassapput Kalaallit Nunaat inuit innarluutillu pillugit FN-imi isumaqatigiissut akuerineqassasoq, Naalackersuisut kissaatigaat innarluutilinnik sullissineq tamakkerlugu iternga tikillugu misissuisoqassasoq – misissuinerlu taanna aallaavigalugu ukiuni tulliuuttuni tallimaniit qulinut suliniutit aallartinneqarnissaanik nalilersuinissamut iliuusissatut pilersaarusiortoqassasoq. Aningaasartuutissanut apeqqutaassaaq iliuusissatut pilersaarummi suut aallartinneqarnissaanik pitsanngortinneqarnissaannillu suut aalajangerneqassanersut. Innarluutilinnik sullissinnermi immikkut suliniuteqarfissani pitsanngortinneqartussatut toqqaanermi soorunami inuit innarluutillit pillugit FN-imi isumaqatigiissut missingiussinnermi sakkuussaaq. Isumaqatigiissummi artikeleqarsinnaagaluartoq maannakkut malinneqarsinnaanngitsunik tamanna isumaqanngilaq Kalaallit Nunaat FN-imi nakkutilliinnermi komitemit isornartorsiorneqarnavianngitsoq piunasaqarfigineqarnavianngitsorluunniit. Ilimagineqartariaqarpoq nunat ilaasortat ataasiakkaat tamakkiisumik artikelinik aalajangersimasunik malinninnissaanni immikkut unammilligassaqarsinnaanera ajornartorsiuteqarsinnaaneraluunniit komitep isiginiassagaa.

FN-ip innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaanik akuersineq kommuninut aningaasaqarnikkut aallaaviusumik kinguneqassanngilaq. Akerlianik Naalackersuisut aalajangiippata innarluutilinnik sullissinnermi piunasaqaatinik sukaterisoqassasoq kommuninut aningaasartuuteqarnermik kinguneqarsinnaavoq. Innarluutilinnik sullissineq kommuninut 2011-mi nuunneqarpoq, tamassumalu kinguneraa kommunit aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqartunit kommunit nunap karsianiit aningaasanik ukiumoortumik pisarmata. Ilimagineqartariaqarpoq inatsisikkut aalajangiisoqassappat innarluutilinnik sullissinnermi

piumasaqaatit sukaterneqassasut kommunit nunap karsianit ukiumoortumik aningaasat qaffanneqarnissaannik qinnuteqaateqassasut.

Qulaani takutinneqartutut inuit innarluutilli pillugit FN-imi isumaqatigiissutip akuersineq toqqaannartumik aningaasartuutaaffiusussaannngilaq, akerlianilli isumaqatigiissutip malittarisaanik aningaasartuuteqartoqarsinnaavoq.

Isumaqatigiissut akuersissutigineqassappat Kalaallit Nunaata isummerfigisariaqassavaa, qanoq iliorluni § 33, imm. 2 piviusunngortinniarneqassanersoq. Naalagaaffiit peqataasut § 33, imm. 2 naapertorlugu, namminnerlu inatsisitigut ingerlatsinikkullu aaqqissuussinertik naapertorlugu qularnaassavaat, ingerlatsiviup isumaqatigiissutip piviusunngortinniarnarata siuarsarnissaanik, illersornissaanik nakkutiginnissaanillu ingerlatsisussap pilersinneqarnissaa imaluunniit toqqarneqarnissaa.

Qanoq aningaasartuuteqartigisoqarnissaanut innarluutilinnik sullissinermi politikikkut tulleriissarinissaq iliuusissatullu pilersaarummi suut aalajangerneqartussaajumaarnersut apeqqutaassaaq. Qanoq aalajangiisoqarnera apeqqutaatinnagu aningaasartuutit tamarmik Kalaallit Nunaanni aalajangerneqartussaapput, FN-imiillu peqqussutaasinnaanatik.